Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
MACIEJ SZPUNARA
prednesené 13. decembra 2017 [1]

Vec C-558/16

Doris Margret Lisette Mahnkopf
za účasti:
Sven Mahnkopf

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Kammergericht Berlin (Vyšší krajinský súd Berlín, Nemecko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti – Európske osvedčenie o dedičstve – Oblasť pôsobnosti – Možnosť uvedenia podielu pozostalého manžela v európskom osvedčení o dedičstve“

I. Úvod

1. Vnútroštátny súd v prejednávanej veci už druhýkrát žiada Súdny dvor o výklad ustanovení nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 650/2012 zo 4. júla 2012 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a prijatí a výkone verejných listín v dedičských veciach a o zavedení európskeho osvedčenia o dedičstve [2].

2. Otázka, ktorú vnútroštátny súd položil vo veci Kubicka [3], sa týkala vymedzenia dedičského štatútu a vecného štatútu. V prejednávanej veci vnútroštátny súd žiada Súdny dvor o vymedzenie dedičského štatútu a štatútu majetkového režimu manželov. Vnútroštátny súd chce totiž svojimi prejudiciálnymi otázkami zistiť, či dedičský podiel, ktorý podľa § 1371 ods. 1 Bürgerliches Gesetzbuch (nemecký občiansky zákonník, ďalej len „BGB“) pripadol pozostalému manželovi, môže byť zaradený do európskeho osvedčenia o dedičstve. Vnútroštátny súd okrem toho žiada objasniť otázku, s akými účinkami je spojené prípadné zaradenie informácií o tomto dedičskom podiele do európskeho osvedčenia o dedičstve.

1 Jazyk prednesu: poľština.

2 Ú. v. EÚ L 201, 2012, s. 107.

3 Pozri rozsudok z 12. októbra 2017 (C-218/16, EU:C:2017:755).

II. Právny rámec

A. Právo Únie

3. Odôvodnenia 11, 12 a 71 nariadenia č. 650/2012 stanovujú:

„(11) Toto nariadenie by sa nemalo uplatňovať na iné oblasti občianskeho práva ako dedičstvo. Viacero otázok, ktoré možno považovať za otázky týkajúce sa dedičských vecí, by sa malo z dôvodov jednoznačnosti výslovne vylúčiť z rozsahu pôsobnosti tohto nariadenia.

(12) Toto nariadenie by sa preto nemalo vzťahovať na otázky týkajúce sa majetkových režimov manželov vrátane individuálne dohodnutých majetkových režimov manželov, ako ich poznajú niektoré právne systémy, a to v rozsahu, v akom sa tieto režimy nezaoberajú dedičskými vecami, ako aj na otázky týkajúce sa majetkových režimov zväzkov, ktoré sa považujú za zväzky s porovnateľnými účinkami, aké má manželstvo. Orgány, ktoré konajú v danej dedičskej veci podľa tohto nariadenia, by pri určovaní dedičstva a príslušných podielov oprávnených osôb mali napriek tomu v závislosti od situácie zohľadniť vyporiadanie majetkového režimu manželov alebo podobného majetkového režimu zosnulého.

…

(71) Osvedčenie by malo mať rovnaké účinky vo všetkých členských štátoch. Nemalo by byť samostatným exekučným titulom, ale malo by mať dôkazný účinok a mala by platiť domnienka, že je dokladom o skutočnostiach, ktoré boli preukázané podľa rozhodného práva pre dedenie alebo podľa iného rozhodného práva pre konkrétne skutočnosti, ako je napríklad hmotnoprávna platnosť právnych úkonov nakladania s majetkom pre prípad smrti. Dôkazný účinok osvedčenia by sa nemal vzťahovať na prvky, ktoré nie sú upravené v tomto nariadení, ako je otázka príslušnosti alebo otázka, či určitý majetok patril zosnulému. …“

4. Článok 1 ods. 1 a ods. 2 písm. d) nariadenia č. 650/2012 znie:

„1. Toto nariadenie sa vzťahuje na dedenie majetku zosnulých osôb. …

2. Z rozsahu pôsobnosti tohto nariadenia sú vylúčené:

…

d) otázky týkajúce sa majetkových práv vyplývajúcich z manželského zväzku a majetkových práv vyplývajúcich zo vzťahov, ktoré majú podľa rozhodného práva porovnateľné účinky ako manželstvo;

…“

5. Podľa článku 3 ods. 1 písm. a) nariadenia č. 650/2012:

„‚dedenie‘ je prechod dedičstva po zosnulom a zahŕňa všetky dôvody prechodu majetku, práv a povinností z dôvodu smrti nezávisle od toho, či ide o prechod na základe právneho úkonu nakladania s majetkom pre prípad smrti, alebo zo zákona.“

6. Článok 23 s názvom „Rozsah pôsobnosti rozhodného práva“ v ods. 1 a ods. 2 písm. b) nariadenia č. 650/2012 stanovuje:

„1. Právnym poriadkom určeným podľa článku 21 alebo článku 22 sa spravuje celé dedičstvo.

2. Uvedené právo upravuje najmä:

…

b) určenie oprávnených osôb, určenie ich príslušných dedičských podielov a povinností, ktoré im môže uložiť zosnulý, ako aj určenie iných dedičských práv vrátane dedičských práv pozostalého manžela (manželky) alebo partnera (partnerky);

…“

7. Kapitola VI nazvaná „Európske osvedčenie o dedičstve“ nariadenia č. 650/2012 obsahuje viacero ustanovení týkajúcich sa tohto nástroja práva Únie. Patria sem aj články 62 a 63, ktoré vysvetľujú účel zavedenia európskeho osvedčenia o dedičstve:

„Článok 62

Zavedenie európskeho osvedčenia o dedičstve

1. Týmto nariadením sa zavádza európske osvedčenie o dedičstve (ďalej len ‚osvedčenie‘), ktoré sa vydá na účely použitia v inom členskom štáte a má účinky uvedené v článku 69.

2. Použitie osvedčenia nie je povinné.

3. Osvedčenie nenahrádza vnútroštátne doklady používané na podobné účely v členských štátoch. Osvedčenie, ktoré sa raz vydá na použitie v inom členskom štáte, má však účinky uvedené v článku 69 aj v členskom štáte, ktorého orgány ho vystavili v súlade s touto kapitolou.

Článok 63

Účel osvedčenia

1. Osvedčenie je určené na to, aby ho využívali dedičia, odkazovníci s priamymi právami k dedičstvu a vykonávatelia závetu alebo správcovia dedičstva, ktorí sa potrebujú v inom členskom štáte dovolať svojho postavenia alebo uplatniť svoje práva ako dedičia alebo odkazovníci a/alebo svoje právomoci ako vykonávatelia závetu alebo správcovia dedičstva.

2. Osvedčenie možno využívať najmä na preukázanie jednej alebo viacerých z týchto skutočností:

a) postavenie a/alebo práva každého dediča, prípadne odkazovníka uvedeného v osvedčení a ich príslušné dedičské podiely;

…“

8. Článok 68 s názvom „Obsah osvedčenia“ nariadenia č. 650/2012 v písm. f), h) a l) stanovuje:

„Ak sa to požaduje na účely, na ktoré sa osvedčenie vydáva, uvedú sa v ňom tieto informácie:

…

f) údaje o zosnulom: priezvisko (prípadne rodné priezvisko), meno(-á), pohlavie, dátum a miesto narodenia, rodinný stav, štátna príslušnosť, (prípadne) identifikačné číslo, adresa v čase úmrtia a dátum a miesto úmrtia;

…

h) informácie o dohode manželov, ktorú zosnulý uzavrel, prípadne o inej zmluve týkajúcej sa vzťahu, ktorý má podľa právneho poriadku, ktorým sa takýto vzťah spravuje, porovnateľné účinky ako manželstvo, a informácie o majetkových právach vyplývajúcich z manželského zväzku alebo rovnocenných majetkových právach;

…

l) dedičský podiel, ktorý pripadá na každého z dedičov, a prípadne zoznam práv a/alebo majetku pre každého dediča;

…“

9. Účinky európskeho osvedčenia o dedičstve upravuje článok 69 nariadenia č. 650/2012. Odseky 1, 2 a 5 tohto ustanovenia znejú:

„1. Osvedčenie má účinky vo všetkých členských štátoch bez potreby osobitného konania.

2. Platí domnienka, že osvedčenie je dokladom o skutočnostiach, ktoré boli preukázané podľa rozhodného práva pre dedenie alebo podľa iného rozhodného práva pre konkrétne skutočnosti.

…

5. Osvedčenie predstavuje platný doklad na zápis práva k majetku, ktorý je predmetom dedičstva, do príslušného registra členského štátu bez toho, aby bol dotknutý článok 1 ods. 2 písm. k) a l).“

B. Nemecké právo

10. V nemeckom práve sú zásady majetkovoprávneho vyporiadania pri zániku zákonom stanoveného majetkového režimu upravené v BGB. Konkrétne § 1931 ods. 1 prvá veta a ods. 3 BGB stanovuje:„(1) Pozostalý manžel poručiteľa dedí spolu s príbuznými v prvej skupine ako zákonný dedič jednu štvrtinu, spolu s príbuznými v druhej skupine alebo starými rodičmi polovicu pozostalosti. …

(2) …

(3) Ustanovenie § 1371 BGB tým nie je dotknuté.

(4) …“

11. § 1371 BGB znie:„(1) V prípade zániku manželského majetkového režimu z dôvodu smrti manžela, vyrovnanie majetkového prírastku nadobudnutého počas manželstva sa uskutoční tak, že zákonný dedičský podiel pozostalého manžela sa zvýši o štvrtinu pozostalosti; pritom nie je relevantné, či manželia v konkrétnom prípade dosiahli majetkový prírastok.

(2) V prípade, že pozostalý manžel nie je dedičom ani odkazovníkom, môže žiadať vyrovnanie majetkového prírastku podľa ustanovení § 1371 až 1373 a § 1390; v takom prípade sa povinný podiel pozostalého manžela… určí podľa podielu, na ktorý by mal nárok v prípade dedenia zo zákona bez zohľadnenia zvýšenia.

(3) V prípade, že pozostalý manžel odmietne dedičstvo, môže okrem vyrovnania majetkového prírastku žiadať povinný podiel aj vtedy, ak naň podľa ustanovení dedičského práva nemá nárok; to neplatí, ak sa na základe zmluvy uzatvorenej s manželom vzdal zákonného dedičského práva alebo svojho práva na povinný podiel.

(4) V prípade, že existujú potomkovia zosnulého manžela, ktorí sú jeho oprávnenými dedičmi, ale nepochádzajú z manželstva, ktoré zaniklo smrťou tohto manžela, pozostalý manžel je povinný poskytnúť týmto potomkom zo štvrtiny dedičstva, ktorú získal v súlade s odsekom 1, v prípade potreby prostriedky na účely dosiahnutia primeraného vzdelania.“

III. Konanie vo veci samej

12. Lutz G. Mahnkopf zomrel 29. augusta 2015 a zanechal po sebe vdovu, Doris M. L. Mahnkopfovú, ako aj syna, Svena Mahnkopfa. D. Mahnkopfová a S. Mahnkopf sú účastníkmi konania vo veci samej pred vnútroštátnym súdom.

13. V čase svojej smrti bol poručiteľ ženatý s účastníčkou konania. Manželia žili v zákonnom režime „Zugewinngemeinschaft“ (oddelené nadobúdanie majetku s vyrovnaním majetku nadobudnutého počas manželstva). Manželia mali v čase uzavretia manželstva nemeckú štátnu príslušnosť a ich bydlisko sa nachádzalo v Nemecku. Predmanželskú zmluvu manželia neuzavreli. Poručiteľ nezanechal žiadny závet.

14. Majetok poručiteľa sa nachádzal v Nemecku s výnimkou polovičného spoluvlastníckeho podielu k nehnuteľnosti vo Švédsku.

15. Na návrh pozostalej manželky vydal Nachlassgericht (dedičský súd, Nemecko) 30. mája 2016 vnútroštátne osvedčenie o dedičstve, podľa ktorého sú zákonnými dedičmi L. Mahnkopfa účastníci konania, každý s podielom vo výške jednej polovice.

16. Pozostalá manželka následne požiadala o vydanie európskeho osvedčenia o dedičstve. Osvedčenie o dedičstve malo byť použité na zápis prevodu vlastníctva k nehnuteľnosti nachádzajúcej sa vo Švédsku na dedičov L. Mahnkopfa. Vnútroštátny súd však túto žiadosť zamietol s odôvodnením, že § 1371 ods. 1 BGB sa vzťahuje na majetkové práva manželov, ktoré nepatria do pôsobnosti nariadenia č. 650/2012.

17. Pozostalá manželka podala proti tomuto rozhodnutiu odvolanie na vnútroštátny súd Kammergericht Berlin (Vyšší krajinský súd Berlín, Nemecko). V odvolaní subsidiárne žiadala, aby sa v európskom osvedčení o dedičstve uviedlo, a to výlučne na informačné účely, aj to, že podľa § 1371 ods. 1 BGB jej prináleží štvrtina dedičstva v rámci majetkového režimu manželov.

18. Vnútroštátny súd má pochybnosti, či európske osvedčenie o dedičstve možno vydať s obsahom, aký navrhla pozostalá manželka.

19. Vnútroštátny súd v návrhu na začatie prejudiciálneho konania poukazuje na to, že L. Mahnkopf nezvolil právo, ktorým sa bude riadiť jeho dedičstvo pre prípad smrti. Podľa článku 21 nariadenia č. 650/2012 sa preto v tejto súvislosti uplatní nemecké právo.

20. Pokiaľ ide o majetkovoprávne vzťahy medzi manželmi, vnútroštátny súd poukazuje na to, že kolízne normy, ktoré určovali právo rozhodné pre majetkový režim manželov, doposiaľ neboli harmonizované.

21. Právo rozhodné pre majetkový režim manželov sa preto určí na základe vnútroštátnych kolíznych noriem platných v štáte, v ktorom má sídlo príslušný súd. V nemeckom práve ide o články 14 a 15 Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (zákon, ktorým sa zavádza občiansky zákonník, ďalej len „EGBGB“). Vnútroštátny súd uvádza, že podľa týchto ustanovení sa na majetkový režim manželov vo vzťahu k poručiteľovi uplatní nemecké právo.

22. Napriek tomu, že nemecké právo je právom rozhodným pre dedenie, ako aj pre majetkový režim manželov, vnútroštátny súd zastáva názor, že v rámci konania týkajúceho sa žiadosti o vydanie európskeho osvedčenia o dedičstve a za okolností v prejednávanej veci môže byť vymedzenie oboch týchto štatútov dôležité pre obsah a účinky tohto osvedčenia.

IV. Prejudiciálne otázky a konanie pred Súdnym dvorom

23. Za týchto okolností Kammergericht Berlin (Vyšší krajinský súd Berlín) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Má sa článok 1 ods. 1 nariadenia č. 650/2012 vykladať v tom zmysle, že rozsah pôsobnosti nariadenia (‚dedenie majetku zosnulých osôb') sa vzťahuje aj na ustanovenia vnútroštátneho práva, ktoré rovnako ako § 1371 ods. 1 BGB upravujú majetkovoprávne otázky po smrti jedného z manželov zvýšením zákonného dedičského podielu druhého manžela?

2. V prípade, že na prvú prejudiciálnu otázku treba odpovedať záporne, majú sa článok 68 písm. l) a článok 67 ods. 1 nariadenia č. 650/2012 vykladať v tom zmysle, že dedičský podiel pozostalého manžela, aj keď tento podiel sčasti vyplýva zo zvýšenia na základe majetkovoprávnej úpravy, akou je § 1371 ods. 1 BGB, smie byť ako celok zaradený do európskeho osvedčenia o dedičstve?

   Ak v zásade bude odpoveď na túto otázku záporná, je napriek tomu možné vo výnimočných prípadoch odpovedať kladne v prípadoch, keď

   a) je osvedčenie o dedičstve obmedzené na ten účel, aby sa práva dedičov uplatnili v určitom inom členskom štáte vo vzťahu k majetku poručiteľa, ktorý sa tam nachádza, a

   b) rozhodnutie v dedičských veciach (články 4 a 21 nariadenia č. 650/2012) a – bez ohľadu na to, ktoré kolízne právo sa použije – otázky majetkových práv vyplývajúcich z manželského zväzku treba posudzovať podľa rovnakého vnútroštátneho právneho poriadku?

3. Pokiaľ na prvú a druhú prejudiciálnu otázku ako celok treba odpovedať záporne, má sa článok 68 písm. l) nariadenia č. 650/2012 vykladať v tom zmysle, že dedičský podiel pozostalého manžela, ktorý bol zvýšený na základe majetkového režimu, môže byť ako celok – z dôvodu zvýšenia, ale vtedy len pre informáciu – zahrnutý do európskeho osvedčenia o dedičstve?“

24. Návrh na začatie prejudiciálneho konania bol doručený kancelárii Súdneho dvora 3. novembra 2016.

25. Písomné pripomienky predložili účastníci konania vo veci samej, nemecká, belgická, grécka, talianska, španielska a poľská vláda, ako aj Európska komisia. Nemecká, belgická a španielska vláda, ako aj Európska komisia sa zúčastnili aj pojednávania, ktoré sa konalo 4. októbra 2017.

V. Posúdenie

A. O úlohe nariadenia č. 650/2012 v systéme právnych aktov Únie v oblasti súdnej spolupráce v občianskych veciach

26. Nariadenie č. 650/2012 sa vzťahuje na dedenie po osobách, ktoré zomreli 17. augusta 2015 a neskôr. Vzhľadom na tieto skutočnosti harmonizované kolízne normy nariadenia nahrádzajú vnútroštátne predpisy, ktoré sa vyznačovali značnými odchýlkami.

27. Nariadenie č. 650/2012 tak prispieva k odstráneniu prekážok voľného pohybu osôb v rámci vnútorného trhu, čo je v súlade s druhou a treťou vetou odôvodnenia 7 nariadenia č. 650/2012, podľa ktorých v európskom priestore spravodlivosti práva dedičov a odkazovníkov, ďalších osôb s blízkym vzťahom k zosnulému, ako aj veriteľov poručiteľa musia byť efektívne zaručené.

28. Nariadenie č. 650/2012 upravuje prípustnosť a rozsah možnosti voľby rozhodného práva v dedičských veciach. Umožňuje tým čo najúplnejšie zohľadniť vôľu poručiteľa vo vzťahu k jeho majetku.

B. O prvej prejudiciálnej otázke

29. Svojou prvou prejudiciálnou otázkou chce vnútroštátny súd zistiť, či také ustanovenie vnútroštátneho práva, akým je § 1371 ods. 1 BGB, patrí do oblasti pôsobnosti nariadenia č. 650/2012. Toto ustanovenie stanovuje, že dedičský podiel, ktorý zodpovedá štvrtine dedičstva a podľa § 1931 BGB pripadá pozostalému manželovi, sa zvýši o ďalšiu štvrtinu dedičstva, pokiaľ manželia žili v majetkovom režime oddeleného nadobúdania majetku s vyrovnaním prírastkov.

30. Vnútroštátny súd má pochybnosti, či sa má toto ustanovenie vo svetle nariadenia č. 650/2012 považovať za úpravu „dedenia majetku pre prípad smrti“ v zmysle článku 1 ods. 1 a článku 3 ods. 1 písm. a) tohto nariadenia, alebo za „otázku týkajúcu sa majetkových práv vyplývajúcich z manželského zväzku“ [článok 1 ods. 2 písm. d) tohto nariadenia], ktorá je vyňatá z oblasti pôsobnosti nariadenia č. 650/2012.

31. Rád by som poukázal na to, že kvalifikovanie § 1371 ods. 1 BGB – ako ustanovenia patriaceho do oblasti pôsobnosti práva rozhodného pre dedenie alebo ako práva rozhodného pre majetkový režim manželov – je už niekoľko desaťročí predmetom živej teoretickej diskusie.[4] Touto problematikou sa zaoberali aj súdy.[5]

4 V období predchádzajúcom začiatku uplatniteľnosti nariadenia č. 650/2012 prevládal v právnej teórii – vo vzťahu k vnútroštátnym kolíznym normám – názor, že § 1371 ods. 1 BGB je ustanovením, ktoré sa uplatní v rámci práva rozhodného pre majetkový režim manželov (DORNER, H.: Internationales Erbrecht, Art. 25, 26 EGBGB. In: *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Einführungsgesetz zum BGB*. Berlin 2007, Art. 25, Rn. 34; RIERING, W.: Régime légal allemand et succession régie par la loi française. In: *Mélanges en l'honneur de Mariel Revillard*. Paris: Éditions Defrénois, 2007, s. 258 – 263; POPESCU, D. A.: *Guide on international private law in successions matters*, Magic Print 2014, Onesti, s. 18 a tam citovaná literatúra).

5 Oberlandesgericht Köln (Vyšší krajinský súd Kolín, Nemecko) vo svojom rozsudku z 5. augusta 2011 (2 Wx 115/11, *Zeitschrift für das gesamte Familienrecht* 2012, 819) vyjadril názor, že pozostalý manžel nemá na základe § 1371 ods. 1 BGB nárok na dedičský podiel, pokiaľ je rozhodným právom pre majetkový režim manželov nemecké právo a rozhodným právom pre dedenie turecké právo. Naproti tomu Oberlandesgericht München (Vyšší krajinský súd Mníchov, Nemecko) vo svojom rozsudku zo 16. apríla 2012 (31 Wx 45/12, *Neue Juristische Wochenschrift – Rechtsprechungs-Report* 2012, 1096) dospel k záveru, že § 1371 ods. 1 BGB je v plnom rozsahu uplatniteľný aj vtedy, keď rozhodným právom pre dedenie je iránske právo. Bundesgerichtshof (Spolkový súdny dvor, Nemecko) napokon v rozsudku z 13. mája 2015 (IV ZB 30/14, *Neue Juristische Wochenschrift* 2015, 2185) na základe nemeckých kolíznych noriem s konečnou platnosťou rozhodol, že § 1371 ods. 1 BGB je ustanovením práva rozhodného pre majetkový režim manželov. V tomto rozsudku okrem toho konštatoval, že aj v prípade, keď rozhodným právom pre majetkový režim manželov je nemecké právo a rozhodným právom pre dedenie je právo iného štátu, má pozostalý manžel naďalej právo na dedičský podiel podľa § 1371 ods. 1 BGB.

32. Harmonizácia kolíznych noriem v rámci nariadenia č. 650/2012, ktoré majú – v súlade so zásadou prednosti práva Únie – prednosť pred vnútroštátnymi kolíznymi normami, však vedie k tomu, že túto otázku treba posúdiť v novom, doposiaľ neznámom kontexte. Pojmy, ktoré normotvorca Únie použil na účely vymedzenia oblasti pôsobnosti nariadenia č. 650/2012, majú totiž autonómnu povahu. To znamená, že kvalifikovanie takých noriem, ako je § 1371 ods. 1 BGB, vykonané na základe vnútroštátnych kolíznych noriem, nemôže byť smerodajné pre zodpovedanie prvej prejudiciálnej otázky.[6]

1. Úvodné poznámky

a) Tvrdenia účastníkov konania

1) Argumenty v prospech kvalifikovania § 1371 ods. 1 BGB ako ustanovenia, ktoré je relevantné pre dedičské veci

33. Argumentácia gréckej vlády smeruje k tomu, že podiel pozostalého manžela po vyporiadaní majetkového režimu manželov musí byť uvedený v európskom osvedčení o dedičstve, keďže toto osvedčenie musí odrážať skutočný podiel dedičov na dedičstve. Keďže tento podiel musí byť uvedený v európskom osvedčení o dedičstve, podľa názoru gréckej vlády treba § 1371 BGB považovať za ustanovenie patriace do oblasti pôsobnosti nariadenia č. 650/2012.

34. Talianska vláda predpokladá, že pokiaľ na účely uplatnenia § 1371 BGB je rozhodujúca smrť manžela, ide o ustanovenie, ktoré je relevantné pre dedičské veci. Talianska vláda sa vo svojom odôvodnení odvoláva okrem toho na odôvodnenie 9 nariadenia č. 650/2012 („do rozsahu pôsobnosti tohto nariadenia by mali patriť všetky občianskoprávne aspekty dedenia“) a na jeho článok 23 ods. 2 písm. b), ktorý stanovuje, že rozhodné právo upravuje „určenie oprávnených osôb, určenie ich príslušných dedičských podielov a povinností, ktoré im môže uložiť zosnulý, ako aj určenie iných dedičských práv vrátane dedičských práv pozostalého manžela (manželky) alebo partnera (partnerky)“.

35. V tomto zmysle sa vyjadrila aj poľská vláda, ktorá poukazuje na to, že vyrovnanie majetkového prírastku predstavuje určitú formu prechodu majetku a práv zvýšením zákonného dedičského podielu. K tomuto prechodu dochádza výlučne z dôvodu smrti jedného z manželov. Poľská vláda sa v tejto súvislosti dôkladne zaoberá inštitútom upraveným v § 1371 ods. 1 BGB a jeho funkciou v nemeckom práve. Poľská vláda poukazuje okrem iného na to, že § 1371 ods. 1 BGB sa musí použiť v spojení s § 1931 ods. 1 a 3 BGB, ktorý je bezpochyby ustanovením dedičského práva a ktorý odkazuje priamo na § 1371 BGB. § 1371 ods. 1 BGB sa okrem toho uplatní iba v prípade vyporiadania majetkového režimu manželov z dôvodu smrti jedného z manželov, nikdy v prípade vyporiadania z iných dôvodov. Podľa § 1938 BGB je napokon možné v závete vylúčiť uplatnenie § 1371 ods. 1 BGB.

6 Právna teória nie je jednomyseľná, pokiaľ ide o kvalifikovanie § 1371 ods. 1 BGB vo svetle nariadenia č. 650/2012. Niektorí autori zastávajú názor, že toto ustanovenie patrí do práva rozhodného pre majetkový režim manželov (pozri literatúru, ktorú cituje A. BONOMI: *Article 1 – Champ d'application*. In: BONOMI, A., WAUTELET, P.: *Le droit européen des successions, Commentaire du règlement (UE) no 650/2012, du 4 juillet 2012*, Bruxelles, Bruylant 2016, s. 89; taktiež REIS, A.: Succession and Family Law. In: BARIATTI, S., VIARENGO, I., VILLATA, F. C.: *Towards the Entry into Force of the Succession Regulation:Building Future Uniformity upon Past Divergencies*, JUST/2013/JCIV/AG/4666, s. 45), zatiaľ čo iní ho považujú za ustanovenie dedičského práva (LAGARDE, P., DÖRNER, H.: Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche/IPR. Art. 25, 26 EGBGB. Anhang zu Art. 25 f EGBGB: Ausländische Rechte. In: *Revue critique de droit international privé*, 1996, s. 389; MARGOŃSKI, M.: Anmerkung zum Vorlagebeschluss des Kammergerichts an den EuGH vom 25. Oktober 2016, 6 W 80/16 in der Rs. C-558/16, Mahnkopf. In: *Zeitschrift für Erbrecht und Vermögensnachfolge*, zv. 4, 2017, s. 212 – 213).

2) Argumenty proti kvalifikovaniu § 1371 ods. 1 BGB ako ustanovenia, ktoré je relevantné pre dedičské veci

36. Nemecká vláda, ktorá síce zastáva v tejto súvislosti podobné stanovisko ako poľská vláda, ale dospela k inému záveru, sa domnieva, že zodpovedanie prvej prejudiciálnej otázky si vyžaduje posúdiť, či sa účel § 1371 ods. 1 BGB vzťahuje na „dedenie“ v zmysle článku 1 ods. 1 nariadenia č. 650/2012 alebo na „majetkové práva vyplývajúce z manželského zväzku“ v zmysle článku 1 ods. 2 písm. d) tohto nariadenia. Nemecká vláda v tejto súvislosti poukazuje na to, že účelom § 1371 ods. 1 BGB je vyrovnanie majetku vyplývajúce z majetkových práv v manželstve, a preto toto ustanovenie patrí do oblasti práva relevantného pre majetkové práva vyplývajúce z manželského zväzku. Okolnosť, že toto vyrovnanie sa vykoná tak, že pozostalému manželovi sa prizná podiel na dedičstve, slúži iba zjednodušeniu vyporiadania medzi dedičmi.

37. Komisia, podobne ako nemecká vláda, navrhuje zaujať v danej situácii funkčný prístup vyplývajúci z účelu tohto ustanovenia vo vnútroštátnom práve a prihliadnuť na účel dotknutého ustanovenia vo vnútroštátnom práve. Komisia tvrdí, že v prípade oddeleného nadobúdania majetku s vyrovnaním prírastkov dochádza k vyrovnaniu v okamihu vyporiadania tohto majetkového režimu. Účelom tohto ustanovenia preto nie je rozdelenie majetku medzi osoby s blízkym vzťahom k zosnulému, ale vykonanie vyrovnania v dôsledku smrti poručiteľa ako jednej z udalostí, ktoré viedli k vyporiadaniu majetkového režimu manželov.

38. Belgická vláda tiež navrhuje odpovedať na prvú prejudiciálnu otázku záporne. Na podporu svojho stanoviska poukazuje na to, že majetkový režim manželov má účinky nielen počas manželstva, ale aj po jeho zániku, a to aj vtedy, ak manželstvo zanikne v dôsledku smrti jedného z manželov.

39. Španielska vláda poukazuje na to, že odôvodnenia 11 a 12 nariadenia č. 650/2012 nenechávajú žiadne pochybnosti o oblasti pôsobnosti tohto nariadenia tým, že z tejto oblasti vylučujú otázky majetkového režimu manželov.

b) Oddelené nadobúdanie majetku s vyrovnaním prírastkov v nemeckom práve

40. Predtým, než budem pokračovať v ďalšom posúdení, chcel by som krátko opísať ustanovenie nemeckého práva, ktorého sa týka návrh na začatie prejudiciálneho konania. Som presvedčený o tom, že to umožní Súdnemu dvoru posúdiť otázku, ktorá je predmetom prejednávaného konania, v plnom rozsahu. K týmto úvahám sa budem navyše vracať v ďalšej časti týchto návrhov.

41. Zákonným majetkovým režimom v nemeckom práve je režim oddeleného majetku s vyrovnaním majetkového prírastku, ktorý nemecký zákonodarca označuje ako „Zugewinngemeinschaft“. V tomto prípade ide bezpochyby o majetkový režim založený na oddelenom majetku. Každý z manželov si ponecháva svoj osobný majetok, takže v prípade tohto majetkového režimu nevzniká osobitné imanie, ktoré by tvorilo spoločný majetok.

42. V prípade vyporiadania tohto majetkového režimu za života oboch manželov, predovšetkým v dôsledku rozvodu, existuje možnosť vykonať vyrovnanie, ktorého cieľom je vyrovnať majetkový prírastok, ktorý manželia nadobudli počas manželstva. Vyrovnanie medzi manželmi možno v takýchto prípadoch vykonať nižšie opísaným, zjednodušene predstaveným spôsobom.[7]

7 Podrobnejšie pozri MARTINY D., DETHLOFF, N.: *Property relationship between spouses* – Germany, august 2008.

43. Najprv treba určiť rozdiel medzi hodnotou majetku každého z manželov v čase zániku majetkového režimu manželov a hodnotou tohto majetku v čase vzniku tohto režimu. Výsledkom týchto matematických výpočtov budú dve hodnoty, ktoré zodpovedajú majetkovému prírastku, ktorý každý z manželov samostatne nadobudol počas manželstva. Ďalším krokom je porovnanie takto určených hodnôt. Ak je jedna z hodnôt vyššia ako druhá, ten z manželov, ktorého majetok sa počas manželstva zvýšil v nižšej miere, má nárok na vyrovnanie v podobe polovice tohto rozdielu (§ 1378 ods. 1 BGB).

44. Treba zdôrazniť, že na vykonanie vyrovnania sú potrebné údaje, ktoré umožňujú určiť rozdiel medzi majetkovými prírastkami oboch manželov. Nemecké právo stanovuje na tieto účely možnosť vyhotovenia súpisu majetku v čase vzniku majetkového režimu oddeleného nadobúdania majetku s vyrovnaním prírastkov (§ 1377 BGB). Navyše každý z manželov môže v prípade zániku majetkového režimu, či už v prípade žiadosti o rozvod, zrušenia manželstva alebo predčasného vyrovnania majetkového prírastku, požiadať o informáciu týkajúcu sa stavu majetku druhého z manželov, pokiaľ je to potrebné na účely vykonania vyrovnania (§ 1379 BGB).

45. Vyššie uvedené pravidlá týkajúce sa vyrovnania sa však v zásade neuplatnia, ak k zániku majetkového režimu manželov dôjde v dôsledku smrti jedného z manželov.

46. Podľa všeobecných pravidiel o dedení stanovených v § 1931 ods. 1 prvej vete BGB pozostalý manžel poručiteľa dedí spolu s príbuznými v prvej skupine ako zákonný dedič jednu štvrtinu. § 1931 ods. 3 BGB navyše stanovuje, že ustanovenie § 1371 BGB tým nie je dotknuté. Pozostalý manžel tak spolu s príbuznými v prvej skupine dedí jednu štvrtinu dedičstva podľa § 1931 ods. 1 prvej vety BGB a jednu štvrtinu podľa § 1371 ods. 1 BGB.

47. Táto právna úprava umožňuje zjednodušiť vyporiadanie medzi pozostalým manželom a ostatnými dedičmi zosnulého. Zbavuje tak dotknuté osoby náročnej povinnosti stanoviť majetkový prírastok každého z manželov. Môže to byť ťažké, keďže poručiteľ už zomrel. Navyše by to mohlo byť zdrojom nežiaducich konfliktov medzi osobami s blízkym vzťahom k zosnulému.

48. Niekedy sa okrem toho poukazuje na to, že zvýšenie dedičského podielu pozostalého manžela o ďalšiu štvrtinu bez nutnosti preukázať, či skutočne došlo k majetkovému prírastku, predstavuje určitý druh „prémie“ pre manželstvá, ktoré sa nerozpadli za života manželov.[8] Treba totiž vziať do úvahy, že štvrtina dedičstva pripadá pozostalému manželovi aj vtedy, ak vôbec nevznikol majetkový prírastok. V tejto súvislosti ide totiž o pomernú časť dedičstva a nie o pomernú časť na majetkovom prírastku jedného a manželov. Pozostalý manžel tak môže na základe § 1371 ods. 1 BGB získať viac, ako by mu prináležalo v prípade matematického vyrovnania majetkových prírastkov. Môže však dôjsť aj k opačnej situácii, keď by matematické vyrovnanie majetkového prírastku bolo pre pozostalého manžela výhodnejšie.

49. To však nie je jediná možnosť vyporiadania majetkového režimu manželov po smrti jedného z manželov. Nemecké právo v určitých prípadoch umožňuje vykonať matematické vyrovnanie majetkového prírastku.

50. Po prvé, pokiaľ pozostalý manžel nie je dedičom, ani odkazovníkom, uplatní sa § 1371 ods. 2 BGB. Manžel potom môže žiadať matematické vyrovnanie majetkového prírastku. Okrem nároku na matematické vyrovnanie majetkového prírastku má pozostalý manžel podľa § 2303 ods. 2 prvej vety BGB aj nárok na povinný podiel, ktorého výška sa vypočíta na základe podielu, ktorý by tomuto manželovi pripadol, keby bol zákonným dedičom podľa § 1931 BGB.

8 DROZ, G. A. L.: Les régimes matrimoniaux en droit international privé comparé. In: *Recueil des cours de l'Académie de la Haye*, Band 143, 1974, s. 98.

51. Po druhé v podobnej situácii je pozostalý manžel, ktorý odmietne dedičstvo po zosnulom. Potom môže žiadať matematické vyrovnanie majetkového prírastku, ako aj povinný podiel (§ 1371 ods. 3 BGB) napriek tomu, že podľa nemeckého práva dedičovi, ktorý odmietne dedičstvo, v zásade neprináleží nárok na povinný podiel.

52. V právnej teórii sa niekedy uvádza tretí prípad, ktorý nie je zákonom upravený, keď sa § 1371 ods. 1 BGB napriek zániku majetkového režimu v dôsledku smrti jedného z manželov neuplatní. Ide o situáciu, keď budúci poručiteľ zanechá závet v prospech druhého manžela. [9]

53. Tak poručiteľ, ako aj pozostalý manžel teda majú možnosť jednostranne zabrániť uplatneniu § 1371 ods. 1 BGB. Urobiť tak môžu v zásade uplatnením klasických nástrojov dedičského práva. Pozostalý manžel môže dedičstvo odmietnuť a poručiteľ môže tohto manžela v závete vylúčiť z dedičstva pre prípad smrti.

c) Vymedzenie práva rozhodného pre dedenie a práva rozhodného pre majetkový režim manželov – všeobecné poznámky

1) O chýbajúcej koordinácii medzi právom rozhodným pre dedenie a právom rozhodným pre majetkový režim manželov

54. V právnych poriadkoch jednotlivých štátov existujú rôzne riešenia, ktoré majú zabezpečiť záujmy pozostalého manžela po smrti druhého manžela. Niektorí zákonodarcovia používajú na tento účel nástroje typické pre dedičské právo, pričom zvýhodňujú pozostalého manžela v porovnaní s ostatnými dedičmi. Iní vychádzajú z riešení nadväzujúcich na majetkové režimy manželov, pričom manžel je zároveň vylúčený z dedičstva alebo sú jeho dedičské práva obmedzené. [10]

55. Je však ťažké nájsť príklady niektorého z týchto modelov v jeho čistej podobe. Častejšie sa totiž uplatňujú zmiešané modely, pri ktorých sú majetkovoprávne záujmy pozostalého manžela chránené množstvom vzájomne súvisiacich riešení, ktoré vyplývajú tak z dedičského práva, ako aj z majetkových práv vyplývajúcich z manželského zväzku. Tieto prvky majú tvoriť uzavretý systém, ktorý udržuje záujmy pozostalého manžela, ostatných dedičov a odkazovníkov, ako aj veriteľov v požadovanej rovnováhe.

56. Ak existuje väzba k právu viac ako jedného štátu, právo rozhodné pre dedenie a právo rozhodné pre majetkový režim manželov sa určí rôznymi kolíznymi normami. Určenie rozhodného práva na základe kolíznych noriem môže preto viesť k tomu, že sa uplatnia ustanovenia dvoch rôznych právnych systémov. Tieto právne úpravy nemusia byť vzájomne skoordinované, čo môže viesť k mnohým komplikáciám.

57. Právo rozhodné pre dedenie môže napríklad chrániť majetkovoprávne záujmy manžela na základe ustanovení, ktoré patria do oblasti majetkových práv vyplývajúcich z manželského zväzku, zatiaľ čo právo rozhodné pre majetkový režim manželov môže na tieto účely využiť nástroje dedičského práva.

9 Názory prezentované v nemeckej právnej teórii v súvislosti s touto otázkou predstavil ZIMMERMANN, R.: Intestate Succession in Germany. In: REID, K. G. C., DE WAAL, M., ZIMMERMANN, R.: *Comparative Succession Law. Volume II. Intestate Succession*, Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 213.

10 GRAUE, E. D.: The Rights of Surviving Spouses under Private International Law. In: *The American Journal of Comparative Law*, Band 15, 1966 – 1967, s. 164 a 165.

58. Treba počítať aj s opačnou situáciou, keď je pozostalý manžel v dôsledku kumulácie jednotlivých riešení neprimerane zvýhodnený. Stane sa tak v prípade, keď sa za právo rozhodné pre dedenie určí právo, ktoré pozostalému manželovi poskytuje prostredníctvom mechanizmov dedičského práva osobitne silnú ochranu, zatiaľ čo za právo rozhodné pre majetkový režim manželov za určí právo, ktoré tomuto manželovi poskytuje osobitné výhody v rámci vyporiadania takéhoto majetkového režimu.

2) Kvalifikácia

59. Problémy, ktoré spôsobuje súbežné uplatnenie noriem vyplývajúcich z rôznych právnych systémov, možno zmierniť prostredníctvom kvalifikácie („qualification“, „Qualifikation“, „characterisation“). Ide o výklad pojmov, ktoré sú obsiahnuté v jednotlivých kolíznych normách na účely stanovenia podmienok ich uplatnenia.

60. Keďže kolízne normy tvoria určitý systém, kvalifikáciu treba vykonať tak, aby sa oblasti pôsobnosti jednotlivých kolíznych noriem neprekrývali.

61. Kvalifikácia však nie vždy vedie k uspokojivým výsledkom. Mimoriadne ťažké je takýmto spôsobom vymedziť normy týkajúce sa práva rozhodného pre dedenie a práva rozhodného pre majetkový režim manželov. [11]

3) Prispôsobenie v medzinárodnom práve súkromnom

62. Nedostatky kvalifikácie však možno odstrániť pomocou iného všeobecného inštitútu medzinárodného práva súkromného, konkrétne prostredníctvom takzvaného prispôsobenia („adaptation“, „Anpassung“). Cieľom prispôsobenia je kompenzovať chýbajúcu koordináciu medzi hmotnoprávnymi ustanoveniami rôznych právnych poriadkov, ktoré ako rozhodné právo tvoria základ posúdenia vzájomne súvisiacich otázok.

63. Síce sa zdá, že cieľ prispôsobenia je jasne definovaný, predsa je ťažké sformulovať akési všeobecné odporúčanie, ako sa má takéto prispôsobenie vykonať. V každom prípade možno opatrenia týkajúce sa prispôsobenia prijať buď na úrovni kolíznych noriem, pričom sa nanovo určí ich oblasť pôsobnosti tak, aby sa zabránilo rozporom a vo veci bolo možné rozhodnúť na základe jedného rozhodného práva, [12] alebo na úrovni hmotnoprávnych noriem, pričom sa upravia vzájomne rozporuplné ustanovenia. V krajnom prípade to vedie ku vzniku špecifickej syntézy dvoch právnych systémov. [13]

11 Pozri KOHLER, C.: L'autonomie de la volonté en droit international privé. In: *Recueil des Cours de l'Académie de la Haye*, Band 359, 2013, s. 443.

12 Napríklad, ak právo rozhodné pre majetkový režim manželov chráni pozostalého manžela pomocou ustanovení dedičského práva a právo rozhodné pre dedenie využíva na tento účel ustanovenia upravujúce majetkový režim manželov, podľa niektorých autorov by potom otázky vyporiadania majetkového režimu manželov museli podliehať právu, ktoré je rozhodné pre dedenie. Pozri pre obdobie pred platnosťou nariadenia č. 650/2012 BUCHLER, A.: La dimension sociale du droit international privé. Cours général. In: *Recueil des Cours de l'Académie de la Haye*, Band 341, 2010, s. 243.

13 V období pred platnosťou nariadenia č. 650/2012 sa niekedy zastával názor, že pokiaľ právom rozhodným pre majetkový režim manželov je nemecké právo, zatiaľ čo dedenie podlieha inému právu, § 1371 ods. 1 BGB sa neuplatní. V takom prípade sa uplatní § 1371 ods. 2 BGB a vykoná sa matematické vyrovnanie majetkového prírastku podľa zásad uplatniteľných pri rozvode (DROZ, G. A. L: Les régimes matrimoniaux en droit international privé comparé. In: *Recueil des cours de l'Académie de la Haye*, Band 143, 1974, s. 98; COESTER, M.: International Aspects of German Estate Law. In: *Loyola of Los Angeles International and Comparative Law Review*, zväzok 53, 1981, s. 66). Tento názor vlastne smeruje k tomu, že časť vety „pozostalý manžel nie je dedičom“ v § 1371 ods. 2 BGB sa má chápať v zmysle „pozostalý manžel nie je dedičom podľa nemeckého práva“ (GRAUE, E. D.: In: KIRALFY, A. (ed.): *Comparative law of matrimonial property*: *a Symposium at the International Faculty of Comparative Law at Luxembourg on the laws of Belgium, England, France, Germany, Italy and the Netherlands*. Leiden, A. W. Sijthoff 1972, s. 144).

64. Opatrenia týkajúce sa prispôsobenia však na účely odpovede na prejudiciálne otázky nie sú rozhodujúce. V prejednávanej veci nemožno hovoriť o chýbajúcej koordinácii medzi právom rozhodným pre dedenie a právom rozhodným pre majetkový režim manželov. Rozhodným právom je v oboch prípadoch nemecké právo.

65. Moje poznámky sú však podstatné, pokiaľ môžu mať väčší význam v iných situáciách, než aká je predmetom konania vo veci samej. Domnievam sa, že Súdny dvor si pri odpovedi na prejudiciálne otázky musí byť vedomý dôsledkov plynúcich z rozhodnutia v prejednávanej veci. Rozsudok Súdneho dvora bude mať totiž nepochybne veľký vplyv na uplatnenie nariadenia č. 650/2012 vnútroštátnymi súdmi v iných situáciách.

66. Zároveň by som chcel zdôrazniť, že bez ohľadu na to, akú kvalifikáciu Súdny dvor vo vzťahu k § 1371 ods. 1 BGB vykoná, aj tak to v plnom rozsahu nevylúči potrebu opatrení týkajúcich sa prispôsobenia. Bez ohľadu na to, či bude § 1371 ods. 1 BGB považovaný za ustanovenie dedičského práva alebo majetkového režimu manželov, môžu vzniknúť situácie, v ktorých to bude viesť k neprimeranému zvýhodneniu alebo neprimeranému znevýhodneniu pozostalého manžela. V takom prípade môže byť nutné vykonať prispôsobenie, ktorého spôsob bude samozrejme závisieť od dotknutého skutkového stavu.

67. Po úvodných poznámkach týkajúcich sa § 1371 ods. 1 BGB a vysvetlení všeobecných otázok medzinárodného práva súkromného na tému kvalifikácie môžem teraz pristúpiť k posúdeniu prvej prejudiciálnej otázky.

2. Vymedzenie práva rozhodného pre dedenie a práva rozhodného pre majetkový režim manželov v kontexte § 1371 ods. 1 BGB

a) Vymedzenie oblastí pôsobnosti nariadenia č. 650/2012 a nariadenia 2016/1103

68. Oblasť pôsobnosti nariadenia č. 650/2012 vymedzuje jeho článok 1 ods. 1 Podľa tohto ustanovenia toto nariadenie sa vzťahuje na „dedenie majetku zosnulých osôb“. Podľa článku 3 ods. 1 nariadenia č. 650/2012 „dedenie“ je prechod dedičstva po zosnulom a zahŕňa všetky dôvody prechodu majetku, práv a povinností z dôvodu smrti.

69. Negatívne vymedzenie pôsobnosti nariadenia č. 650/2012 je stanovené v článku 1 ods. 2 tohto nariadenia. Podľa článku 1 ods. 2 písm. d) nariadenia č. 650/2012 sú z pôsobnosti nariadenia vylúčené „otázky týkajúce sa majetkových práv vyplývajúcich z manželského zväzku a majetkových práv vyplývajúcich zo vzťahov, ktoré majú podľa rozhodného práva porovnateľné účinky ako manželstvo“.

70. Nariadenie č. 650/2012 však neobsahuje podrobné pokyny týkajúce sa výkladu pojmu „otázky týkajúce sa majetkových práv vyplývajúcich z manželského zväzku“.

71. Normotvorca Únie však na základe článku 81 ZFEÚ prijal nielen nariadenie č. 650/2012. Vzhľadom na neexistenciu jednotných kolíznych noriem v oblasti práva rozhodného pre majetkový režim manželov normotvorca Únie prijal na základe článku 81 ods. 3 ZFEÚ nariadenie Rady (EÚ) 2016/1103 z 24. júna 2016, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca v oblasti právomoci, rozhodného práva a uznávania a výkonu rozhodnutí vo veciach majetkových režimov manželov.[14] Nariadenie 2016/1103 sa uplatňuje od 29. januára 2019 (článok 70 ods. 2 druhá veta tohto nariadenia).

14 Ú. v. EÚ L 183, 2016, s. 1.

72. Nariadenia č. 650/2012 a 2016/1103 sa majú vzájomne dopĺňať a ich oblasti pôsobnosti by sa nemali prekrývať. Otázky patriace do oblasti pôsobnosti nariadenia 2016/1103 sú preto vylúčené z oblasti pôsobnosti nariadenia č. 650/2012 v rozsahu, v akom sa týkajú majetkového režimu manželov. Otázky dedenia sú zase vylúčené z oblasti pôsobnosti nariadenia 2016/1103.[15]

73. Oblasť pôsobnosti nariadenia č. 650/2012 nemôže závisieť od toho, či ho uplatnia súdy tých členských štátov, ktoré sa zúčastňujú posilnenej spolupráce v zmysle nariadenia 2016/1103. Irelevantné je aj to, že nariadenie 2016/1103 v súčasnosti ešte nie je uplatniteľné. Začiatkom jeho uplatniteľnosti sa nezmení oblasť pôsobnosti nariadenia č. 650/2012.

74. Oblasť pôsobnosti nariadenia 2016/1103 vyplýva z jeho článku 1 ods. 1, podľa ktorého sa toto nariadenie vzťahuje na „majetkové režimy manželov“. Odôvodnenie 18 nariadenia 2016/1103 vysvetľuje, že do pôsobnosti tohto nariadenia by sa mali zahrnúť všetky občianskoprávne aspekty súvisiace s majetkovými režimami manželov, okrem iného „vyporiadania režimu, a to najmä v dôsledku… smrti jedného z [manželov]“.

75. Podľa článku 1 ods. 2 písm. d) nariadenia 2016/1103 však bude „dedenie po zosnulom manželovi“ vylúčené z oblasti pôsobnosti nariadenia. Potvrdzuje to odôvodnenie 22 nariadenia 2016/1103, podľa ktorého otázky dedenia po zosnulom manželovi sú vylúčené z oblasti pôsobnosti tohto nariadenia, pretože sú upravené v nariadení č. 650/2012.

76. Ďalšie pokyny týkajúce sa oblastí pôsobnosti oboch nariadení obsahujú ustanovenia, ktoré sa vzťahujú na rozhodné právo určené na základe kolíznych noriem obsiahnutých v týchto nariadeniach. Článok 27 písm. e) nariadenia 2016/1103 stanovuje, že právo rozhodné pre majetkový režim manželov sa vzťahuje okrem iného na „zrušenie majetkového režimu manželov a rozdelenie alebo vyporiadanie majetku“. Článok 23 ods. 2 písm. b) nariadenia č. 650/2012 stanovuje, že „určenie oprávnených osôb, určenie ich príslušných dedičských podielov a povinností, ktoré im môže uložiť zosnulý, ako aj určenie iných dedičských práv vrátane dedičských práv pozostalého manžela (manželky) alebo partnera (partnerky)“ upravuje rozhodné právo určené podľa kolíznych noriem tohto nariadenia.

77. Domnievam sa preto, že nariadenie 2016/1103 sa bude vzťahovať na otázky, ktoré nadväzujú okrem iného na určenie majetkových práv spadajúcich do dedičstva, avšak nie na otázky týkajúce sa určenia práv pozostalého manžela vo vzťahu k tomu, čo už patrí do dedičstva. Napríklad, ak ide o spoločný majetkový režim manželov, bude treba na základe rozhodného práva určeného podľa noriem nariadenia 2016/1103 stanoviť, či hnuteľný majetok nadobudnutý počas manželstva patrí do spoločného majetku a ktorému z manželov pripadne po zániku tohto majetkového režimu.

78. Ustanovenie § 1371 ods. 1 BGB sa netýka rozdelenia majetkových práv medzi manželmi, ale práv pozostalého manžela na majetok, ktorý už je zahrnutý do pozostalosti. To môže vyvracať tvrdenie, že ustanovenie, akým je § 1371 ods. 1 BGB, ktoré upravuje otázky „dedenia po zosnulom manželovi“ v zmysle článku 1 ods. 2 písm. d) nariadenia 2016/1103 a odôvodnenia 22 tohto nariadenia, patrí do oblasti majetkového režimu manželov.

79. Vyššie uvedené úvahy môžu viesť k záveru, že podiel pripadajúci pozostalému manželovi na základe § 1371 ods. 1 BGB sa má považovať za otázku, ktorá nepatrí do oblasti pôsobnosti nariadenia 2016/1103, ale do oblasti pôsobnosti nariadenia č. 650/2012.

15 V tomto duchu v súvislosti s vymedzením oblastí pôsobnosti nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (Ú. v. ES L 338, 2003, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s. 243), a nariadenia č. 650/2012, pozri návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott vo veci Matoušková (C-404/14, EU:C:2015:428, bod 31). Podobný názor zastáva Súdny dvor v rozsudku vydanom v tejto veci, v ktorom poukazuje na to, že svojou judikatúrou sa snaží zabrániť akémukoľvek prekrývaniu právnych noriem, ktoré tieto akty obsahujú, a akémukoľvek právnemu vákuu. Pozri rozsudok zo 6. októbra 2015, Matoušková (C-404/14, EU:C:2015:653, bod 34 a tam citovanú judikatúru).

b) Kvalifikácia podielu pripadajúceho pozostalému manželovi podľa § 1371 ods. 1 BGB vzhľadom na účel tohto ustanovenia

1) Úvodné poznámky

80. Nemecká a belgická vláda, ako aj Komisia vo svojich písomných pripomienkach poukazujú na to, že na účely odpovede na prvú prejudiciálnu otázku treba posúdiť § 1371 ods. 1 BGB a zistiť účel tohto ustanovenia. Na základe toho treba následne rozhodnúť, či v tejto súvislosti ide o pravidlo práva rozhodného pre majetkový režim manželov alebo práva rozhodného pre dedenie. Takýto postup navrhuje aj poľská vláda, avšak dospela z tohto hľadiska k inému záveru.

81. Súhlasím s názorom, že výklad ustanovenia nemožno vykonať oddelene od funkcie, ktorú plní. V právnej teórii sa zastáva názor, že právna úprava, ktorej účelom je rozdelenie majetku zosnulého, patrí do oblasti práva rozhodného pre dedenie. Naproti tomu, ak ide o právnu úpravu týkajúcu sa práv pozostalého manžela, ktoré vyplývajú z podieľania sa na zväčšení majetku, uplatní sa rozhodné právo pre majetkový režim manželov. [16]

82. Zdá sa, že otázka kolízneho práva posudzovaná v prejednávanom prípade vyžaduje podrobnejšiu analýzu doterajšej judikatúry Súdneho dvora týkajúcu sa pravidiel súdnej spolupráce v občianskych veciach. Aj v tejto judikatúre Súdny dvor poukázal na funkcie určitých právnych inštitútov, okrem iného na účely určenia oblasti pôsobnosti jednotlivých noriem súdnej právomoci.

2) Výklad pojmu „majetkový režim manželov“ vo vzťahu k normám o súdnej právomoci v judikatúre Súdneho dvora

83. Súdny dvor venoval vo svojej judikatúre veľkú pozornosť výkladu článku 1 druhého odseku bodu 1 Bruselského dohovoru [17], ktorý vylúčil z oblasti pôsobnosti tohto dohovoru „majetkové práva vyplývajúce z manželského zväzku“ (les régimes matrimoniaux).

84. Súdny dvor v rozsudku de Cavel [18] vysvetlil, že vylúčenie „majetkových práv vyplývajúcich z manželského zväzku“ v článku 1 druhom odseku bode 1 Bruselského dohovoru sa vzťahuje nielen na majetkové režimy stanovené vnútroštátnym právom, ale na „všetky majetkovoprávne vzťahy vyplývajúce priamo z manželstva alebo jeho zániku“. Súdny dvor sa však v tejto súvislosti nezaoberal možnosťou zániku majetkového režimu manželov v dôsledku smrti jedného z manželov. Návrh na začatie prejudiciálneho konania v uvedenej veci sa totiž týkal konania o rozvode.

85. Na názor vyjadrený v tomto rozsudku Súdny dvor opätovne nadviazal v rozsudku W [19] Konanie vo veci samej sa týkalo žiadosti jedného z manželov o vydanie kodicilu, ktorý mal v držbe druhý z manželov, a prostredníctvom ktorého chcel tento manžel preukázať neoprávnené nakladanie s jeho majetkom zo strany jeho manžela. Vnútroštátny súd požiadal Súdny dvor okrem iného o výklad článku 1 druhého odseku bodu 1 Bruselského dohovoru v rozsahu, v akom toto ustanovenie vylučuje z oblasti pôsobnosti dohovoru „dedičské právo vrátane závetov“ (prvá prejudiciálna otázka)

16 SOLOMON, D.: The boundaries of the law applicable to succession. In: *Anali Pravnog Fakulteta Univerziteta u Zenici*, vyd. 18, 2016, s. 200.

17 Dohovor o súdnej právomoci a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach z 27. septembra 1968 (Ú. v. ES L 299, 1972, s. 32), ďalej len „Bruselský dohovor“.

18 Rozsudok z 27. marca 1979 (143/78, EU:C:1979:83, bod 7).

19 Rozsudok z 31. marca 1982, W. (25/81, EU:C:1982:116, bod 6).

a „majetkové práva vyplývajúce z manželského zväzku“ (druhá prejudiciálna otázka). Súdny dvor sa najprv zaoberal druhou prejudiciálnou otázkou a rozhodol, že otázky nakladania s majetkom úzko súvisia s „majetkovoprávnymi vzťahmi vyplývajúcimi priamo z manželstva“,[20] ako ich vykladá Súdny dvor v rozsudku de Cavel[21], a preto sú vylúčené z vecnej pôsobnosti Bruselského dohovoru.[22]

86. V rozsudku van den Boogaard[23] Súdny dvor rozhodoval o tom, či vykonateľné rozhodnutie o rozvode, v ktorom bola jednému z manželov priznaná paušálna suma od druhého z manželov a rozhodlo sa o prechode vlastníctva určitých vecí na tohto manžela, patrí do oblasti pôsobnosti Bruselského dohovoru alebo sa Bruselský dohovor neuplatní, pretože „majetkové práva vyplývajúce z manželského zväzku“ sú podľa článku 1 ods. 2 bodu 1 tohto dohovoru vylúčené z jeho oblasti pôsobnosti.[24] Súdny dvor rozhodol, že rozsudok, ktorým sa jednému z manželov priznáva kapitalizovaná peňažná suma, kedy táto dávka je určená na uspokojenie potrieb manžela, alebo kedy pri určení dávky sú zohľadnené potreby oboch manželov, patrí do oblasti vyživovacej povinnosti. Naopak, v prípade, že účelom dávky je iba rozdelenie majetku medzi manželmi (la répartition des biens entre les époux), rozhodnutie sa týka majetkového režimu manželov.[25]

3) O odvolávaní sa na judikatúru týkajúcu sa Bruselského dohovoru na účely výkladu ustanovení nariadenia č. 650/2012

87. Nevidím žiadne dôvody, prečo by mali byť pojmy „majetkový režim manželov“ a „otázky týkajúce sa majetkových práv vyplývajúcich z manželského zväzku“ v kontexte kolíznych noriem práva Únie, najmä nariadenia č. 650/2012 a noriem právomoci vyplývajúcich z práva Únie, vykladané rozdielne.

88. Nariadenie č. 1215/2012 je nástupcom Bruselského dohovoru. Článok 1 ods. 2 tohto nariadenia stanovuje, že toto nariadenie sa neuplatňuje na „majetkové práva vyplývajúce z manželského zväzku“. Súdny dvor v uznesení Iliev[26] konštatoval, že článok 1 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 1215/2012 sa zhoduje s článkom 1 druhým odsekom bodom 1 Bruselského dohovoru. Súdny dvor v tomto uznesení tiež rozhodol, že judikatúra týkajúca sa pojmu „majetkové práva vyplývajúce z manželského zväzku“ v zmysle nariadenia č. 1215/2012 je naďalej platná.[27] Aj právna teória vyžaduje, aby sa pojmy použité v nariadení č. 1215/2012 vykladali vo svetle judikatúry Súdneho dvora týkajúcej sa Bruselského dohovoru.[28]

89. Nariadenia č. 650/2012, 2016/1103 a 1215/2012 by sa mali navzájom dopĺňať, pokiaľ ide o ich oblasti pôsobnosti. Domnievam sa preto, že vylúčenie „otáz[ok] týkajúc[ich] sa majetkových práv vyplývajúcich z manželského zväzku“ v článku 1 ods. 2 písm. d) nariadenia č. 650/2012 sa má vykladať v súlade s judikatúrou Súdneho dvora o vylúčení „majetkov[ých] práv vyplývajúc[ich] z manželského zväzku“ z oblasti pôsobnosti Bruselského dohovoru (článok 1 druhý odsek bod 1 tohto dohovoru).

20 Rozsudok z 31. marca 1982, W. (25/81, EU:C:1982:116, bod 7).

21 Rozsudok z 27. marca 1979, de Cavel (143/78, EU:C:1979:83).

22 Rozsudok z 31. marca 1982, W. (25/81, EU:C:1982:116, bod 9).

23 Rozsudok z 27. februára 1997, van den Boogaard (C-220/95, EU:C:1997:91).

24 Treba poukázať na to, že Bruselský dohovor nevylučuje zo svojej oblasti pôsobnosti „vyživovaciu povinnosť vyplývajúcu z rodinných vzťahov, príbuzenstva, manželstva alebo švagrovstva“, ako je to stanovené v článku 1 ods. 2 písm. e) nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. EÚ L 351, 2012, s. 1). Keďže vec, na ktorú sa rozhodnutie vzťahovalo, patrila do oblasti vyživovacej povinnosti, Bruselský dohovor bolo možné uplatniť. Dnes by takáto vec patrila do oblasti pôsobnosti nariadenia Rady (ES) č. 4/2009 z 18. decembra 2008 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a o spolupráci vo veciach vyživovacej povinnosti (Ú. v. EÚ L 7, 2009, s. 1).

25 Rozsudok z 27. februára 1997, van den Boogaard (C-220/95, EU:C:1997:91, bod 22).

26 Uznesenie zo 14. júna 2017 (C-67/17, EU:C:2017:459, bod 24).

27 Uznesenie zo 14. júna 2017, Iliev (C-67/17, EU:C:2017:459, body 25 až 30).

28 ROGERSON, P. In: MAGNUS, U., MANKOWSKI P. (eds.), *Brussels Ibis Regulation*, Köln, Otto Schmidt, 2016, s. 71.

90. Som si vedomý toho, že účel noriem týkajúcich sa súdnej právomoci a kolíznych noriem, ktorých sa týka prejednávaný návrh na začatie prejudiciálneho konania, je rozdielny. Nariadenie č. 650/2012 však neobsahuje iba kolízne normy, ale aj normy právomoci. Vecná pôsobnosť nariadenia č. 650/2012, ako je definovaná v jeho článku 1, zahŕňa oba druhy týchto noriem. Pokiaľ na to nie sú závažné dôvody, nič nesvedčí v prospech toho, aby sa všeobecné pojmy, ktorými nariadenia vymedzujú svoju vecnú pôsobnosť, vykladali rozdielne v závislosti od toho, či ide o kolízne normy alebo normy o súdnej právomoci.

4) Závery vyplývajúce z judikatúry Súdneho dvora týkajúcej sa noriem právomoci

91. Posúdenie judikatúry týkajúcej sa noriem o súdnej právomoci, citovanej v bodoch 84 až 86 vyššie, vedie vo svetle úvah v bode 90 vyššie k záveru, že vylúčenie „majetkových práv vyplývajúcich z manželského zväzku“ z oblasti pôsobnosti právnych aktov Únie týkajúcich sa súdnej spolupráce v občianskych veciach sa v prvom rade vzťahuje na všetky majetkovoprávne vzťahy vyplývajúce priamo z manželstva alebo jeho zániku, najmä na otázky zahrnutia určitých majetkových aktív do dedičstva alebo do majetku, ktorý sa má deliť medzi manželmi.

92. Na účely odpovede na prvú prejudiciálnu otázku treba rozhodnúť, či sa má § 1371 ods. 1 BGB v kontexte noriem práva Únie kvalifikovať ako ustanovenie patriace do oblasti dedenia alebo majetkového režimu manželov. Toto ustanovenie preto treba vykladať vo svetle zistení vyplývajúcich z judikatúry Súdneho dvora tak, aby bolo možné určiť účel tejto normy a na základe toho odstrániť pochybnosti vnútroštátneho súdu.

93. Ustanovenie § 1371 ods. 1 BGB sa uplatní iba v prípade smrti jedného z manželov. Po smrti jedného z manželov možno síce naďalej rozlišovať medzi majetkom tvoriacim pozostalosť a majetkom pozostalého manžela. Vo svetle úvah uvedených v bode 48 vyššie sa však zdá, že hlavným účelom § 1371 ods. 1 BGB nie je rozdelenie majetku alebo vyporiadanie majetkového režimu manželov. Účelom tohto ustanovenia je skôr vymedziť postavenie pozostalého manžela vo vzťahu k ostatným dedičom. Stanovuje totiž podiel na dedičstve, ktorý pripadá pozostalému manželovi.

94. Chýbajúca súvislosť medzi podielom, ktorý pripadá pozostalému manželovi podľa § 1371 ods. 1 BGB, a vzťahmi vyplývajúcimi priamo z manželstva je ešte zreteľnejší, ak vezmeme do úvahy, že toto ustanovenie sa uplatní bez ohľadu na to, či sú splnené predpoklady pre rozdelenie majetku podľa zásad oddeleného nadobúdania majetku s vyrovnaním prírastkov. [29]

95. Navyše v súlade s bodom 53 vyššie môže budúci poručiteľ jednostranne zabrániť uplatneniu tohto ustanovenia prostredníctvom nástrojov dedičského práva. Práve tým sa v zásade vyznačujú dedičské nároky. Pre dedičské právo je charakteristické, že poručiteľ môže pomerne slobodne nakladať s dedičstvom, zatiaľ čo rozhodnutia týkajúce sa vzťahov vyplývajúcich priamo z majetkového režimu manželov musia byť v zásade prijaté oboma manželmi.

96. Domnievam sa preto, že hlavný účel § 1371 ods. 1 BGB svedčí v prospech zaradenia tohto ustanovenia do dedičského štatútu a nie do štatútu majetkového režimu manželov.

29 Napríklad situácia, keď majetok poručiteľa, ktorý mal v čase vzniku majetkového režimu manželov hodnotu 100 000 menových jednotiek a počas manželstva sa nezvýšil, zatiaľ čo pozostalý manžel počas manželstva nahromadil 50 000 menových jednotiek. V takejto situácii by pozostalý manžel v prípade matematického vyrovnania nemal nárok na vyrovnanie majetkového prírastku. V prípade rozvodu by dokonca nastala opačná situácia. Pozostalý manžel by bol povinný zaplatiť druhému z manželov 25 000 menových jednotiek. Ak sa však uplatní § 1371 ods. 1 BGB, pozostalému manželovi prináleží suma v hodnote 25 000, čiže štvrtina dedičstva po poručiteľovi.

c) Účinnosť ustanovení, ktorými sa zavádza európske osvedčenie o dedičstve

97. Pojmy, ktoré použil normotvorca Únie na účely určenia oblasti pôsobnosti nariadenia č. 650/2012, ako som už uviedol v bode 32 vyššie, majú autonómnu povahu. Výklad týchto pojmov musí odzrkadľovať účely nariadenia č. 650/2012, ktoré sa – v súlade s úvahami v bode 27 vyššie – usiluje o odstránenie prekážok voľného pohybu osôb v rámci vnútorného trhu a o účinnú ochranu práv dedičov v členských štátoch.[30] Nariadenie na tieto účely zavádza podľa svojho odôvodnenia 8 jednotné osvedčenie – európske osvedčenie o dedičstve. Ako vyplýva z odôvodnenia 67 tohto nariadenia, toto osvedčenie má umožniť rýchle, plynulé a účinné vyporiadanie dedičstva s cezhraničnými dôsledkami v Únii.

98. Účinky európskeho osvedčenia o dedičstve upravuje článok 69 nariadenia č. 650/2012. Osvedčenie má legitimačnú funkciu a má účinky vo všetkých členských štátoch bez potreby uplatnenia osobitného konania (článok 69 ods. 1 nariadenia č. 650/2012). Platí domnienka, že osvedčenie je dokladom o „skutočnostiach, ktoré boli preukázané podľa rozhodného práva pre dedenie alebo podľa iného rozhodného práva pre konkrétne skutočnosti“ (článok 69 ods. 2 nariadenia č. 650/2012).

99. Odôvodnenie 71 druhá veta nariadenia č. 650/2012 vysvetľuje, že osvedčenie by malo mať predovšetkým dôkazný účinok a mala by platiť domnienka, že je dokladom o skutočnostiach, ktoré boli preukázané podľa rozhodného práva pre dedenie alebo podľa iného rozhodného práva pre konkrétne skutočnosti, ako je napríklad hmotnoprávna platnosť právnych úkonov nakladania s majetkom pre prípad smrti. Podľa odôvodnenia 71 tretej vety nariadenia č. 650/2012 by sa však dôkazný účinok osvedčenia nemal vzťahovať na prvky, ktoré nie sú upravené v tomto nariadení, ako je otázka príslušnosti alebo otázka, či určitý majetok patril zosnulému.

100. Dôkazný účinok osvedčenia sa teda vzťahuje iba na skutočnosti, ktoré boli stanovené na základe rozhodného práva, ktoré bolo určené podľa harmonizovaných kolíznych noriem nariadenia č. 650/2012.[31] Ide teda o skutočnosti, ktoré patria do rozhodného práva určeného na základe článku 23 nariadenia č. 650/2012 (dedičský štatút) a článkov 24 až 28 nariadenia č. 650/2012, ktoré sa týkajú prípustnosti a hmotnoprávnej platnosti právnych úkonov nakladania s majetkom pre prípad smrti s výnimkou dedičskej zmluvy (článok 24), prípustnosti, hmotnoprávnej platnosti a záväzných účinkov dedičskej zmluvy, ktorá sa týka dedenia po jednej osobe (článok 25), formálnej platnosti právneho úkonu nakladania s majetkom pre prípad smrti (článok 27) a formálnej platnosti vyhlásenia o prijatí alebo odmietnutí dedičstva (článok 28).

101. To ma vedie k záveru, že účinky vyplývajúce z článku 69 ods. 2 nariadenia č. 650/2012 sa vzťahujú výlučne na skutočnosti, ktoré boli stanovené na základe dedičského štatútu (článok 23) alebo na základe práva rozhodného pre iné otázky, ktoré bolo určené podľa harmonizovaných kolíznych noriem nariadenia č. 650/2012 (články 24 až 28). Tieto účinky sa však netýkajú situácií, ktoré boli stanovené na základe vnútroštátnych kolíznych noriem a kolíznych noriem práva Únie upravených mimo nariadenia č. 650/2012.

30 Stanovisko v tomto duchu zastával Súdny dvor v rozsudku z 12. októbra 2017, Kubicka (C-218/16, EU:C:2017:755, bod 56), v ktorom rozhodol, že takýto výklad ustanovení nariadenia č. 650/2012 zodpovedá cieľu sledovanému týmto nariadením, ktorým je uľahčiť riadne fungovanie vnútorného trhu odstránením prekážok voľného pohybu osôb, ktoré v súčasnosti narážajú na problémy pri uplatňovaní svojich práv v kontexte dedenia, ktoré má cezhraničné dôsledky.

31 WAUTELET, P.: Article 69 – Effets du certificat. In. BONOMI, A., WAUTELET, P.: *Le droit européen des successions, Commentaire du règlement (UE) n° 650/2012, du 4 juillet 2012*, Brüssel, Bruylant 2016, s. 880. Vo vzťahu k návrhu nariadenia č. 650/2012 pozri tiež BASEDOV, J., DUTTA, A., BAUER, C. a i.: Max Planck Institute for Comparative and International Private Law, Comments on the European Commission's Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and authentic instruments in matters of succession and the creation of a European Certificate of Succession. In: *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, zväzok 74, 2010, s. 323.

102. Ak sa podiel pripadajúci pozostalému manželovi na základe § 1371 ods. 1 BGB zaradí do oblasti dedičského práva, v európskom osvedčení o dedičstve možno uviesť informácie o tomto podiele so všetkými účinkami opísanými v článku 69 ods. 2 nariadenia č. 650/2012. Ak by sa naopak toto ustanovenie považovalo za otázku patriacu do práva rozhodného pre majetkový režim manželov, nevzťahovala by sa na informáciu o podiele pozostalého manžela domnienka správnosti.

103. To je ďalší argument v prospech kvalifikovania § 1371 ods. 1 BGB ako ustanovenia dedičského práva. Takýmto spôsobom sa zabezpečí účinnosť ustanovení nariadenia č. 650/2012, ktorými sa zavádza európske osvedčenie o dedičstve.

d) Závery týkajúce sa prvej prejudiciálnej otázky

104. Na základe vyššie uvedených úvah som dospel k záveru, že § 1371 ods. 1 BGB by nemal byť považovaný za ustanovenie týkajúce sa otázky majetkového režimu manželov a na základe toho byť vylúčený podľa článku 1 ods. 2 písm. d) nariadenia č. 650/2012 z oblasti pôsobnosti tohto nariadenia.

105. Po prvé toto ustanovenie neurčuje, čo patrí do majetku zosnulého manžela. Upravuje práva pozostalého manžela k veciam, ktoré sú nesporne súčasťou pozostalosti. Také ustanovenie, akým je § 1371 ods. 1 BGB, sa preto týka „dedenia po zosnulom manželovi“ v zmysle článku 1 ods. 2 písm. d) nariadenia 2016/1103, ktoré bude vylúčené z oblasti pôsobnosti tohto nariadenia, a podlieha kolíznym normám nariadenia č. 650/2012.

106. Po druhé toto ustanovenie sa uplatní výlučne v prípade smrti jedného z manželov, a to bez ohľadu na to, či sú splnené predpoklady pre rozdelenie majetku podľa zásad oddeleného nadobúdania majetku s vyrovnaním prírastkov.

107. Po tretie potreba zabezpečiť účinnosť ustanovení, ktorými sa zavádza európske osvedčenie o dedičstve, svedčí v prospech toho, že § 1371 ods. 1 BGB sa má kvalifikovať ako ustanovenie dedičského práva. Kvalifikácia tohto ustanovenia ako ustanovenia dedičského práva totiž umožňuje zapísať do európskeho osvedčenia o dedičstve informácie o podiele pozostalého manžela s účinkami uvedenými v článku 69 ods. 2 nariadenia č. 650/2012 vo všetkých členských štátoch.

108. Vo svetle vyššie uvedených úvah navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prvú prejudiciálnu otázku takto: článok 1 ods. 1 nariadenia č. 650/2012 v spojení s článkom 1 ods. 2 písm. d) tohto nariadenia sa má vykladať v tom zmysle, že právo rozhodné pre dedenie zahŕňa pravidlá, ktoré – podobe ako § 1371 ods. 1 BGB – určujú dedičský podiel pozostalého manžela, a to aj vtedy, ak sa uplatnia iba v prípade existencie určitého majetkového režimu manželov a dedičský podiel manžela nahrádza vyporiadanie tohto majetkového režimu, ale zároveň sa výška dedičského podielu určuje podľa úplne iných zásad, ako sú zásady, ktoré upravujú spôsob vyporiadania tohto majetkového režimu za života manželov.

C. O druhej a tretej prejudiciálnej otázke

109. Svojou druhou a treťou prejudiciálnou otázkou, ktoré boli Súdnemu dvoru položené pre prípad zápornej odpovede na prvú prejudiciálnu otázku, žiada vnútroštátny súd objasniť, či dedičský podiel, ktorý pripadá pozostalému manželovi podľa § 1371 ods. 1 BGB, smie byť zaradený do európskeho osvedčenia o dedičstve napriek tomu, že toto ustanovenie sa netýka otázky patriacej do oblasti pôsobnosti nariadenia č. 650/2012. Vzhľadom na odpoveď, ktorú som navrhol na prvú prejudiciálnu otázku, na druhú a tretiu otázku nie je potrebné odpovedať.

110. Ak by však Súdny dvor nesúhlasil s mojím vyššie uvedeným právnym posúdením, druhú a tretiu otázku by bolo nutné preskúmať. Ponúknem preto odpoveď aj na tieto otázky.

111. V rámci druhej a tretej prejudiciálnej otázky vnútroštátny súd uvádza rôzne hypotetické situácie a posudzuje, či dedičský podiel, ktorý pripadá pozostalému manželovi podľa § 1371 ods. 1 BGB, smie byť zaradený do európskeho osvedčenia o dedičstve napriek tomu, že táto otázka nepatrí do oblasti pôsobnosti nariadenia č. 650/2012. Všetky tieto hypotetické situácie vedú k pochybnostiam, pokiaľ ide o vzťah medzi obsahom európskeho osvedčenia o dedičstve a vecnou pôsobnosťou tohto nariadenia. Domnievam sa preto, že na druhú a tretiu prejudiciálnu otázku treba odpovedať spoločne.

1. O vzťahu medzi obsahom európskeho osvedčenia o dedičstve a oblasťou pôsobnosti nariadenia č. 650/2012

112. Ako som už uviedol, tieto úvahy sú hypotetickej povahy. Zakladajú sa na predpoklade, že Súdny dvor nebude súhlasiť s odpoveďou, ktorú som navrhol na prvú prejudiciálnu otázku, a rozhodne, že § 1371 ods. 1 BGB nepatrí do oblasti pôsobnosti nariadenia č. 650/2012. Aj v tomto prípade si myslím, že dedičský podiel, ktorý pripadá pozostalému manželovi na základe tohto ustanovenia, smie byť zaradený do európskeho osvedčenia o dedičstve.

113. Po prvé normotvorca Únie zjavne nevychádza z toho, že do európskeho osvedčenia o dedičstve možno zaradiť výlučne informácie, ktoré sa týkajú skutočností patriacich do oblasti pôsobnosti nariadenia č. 650/2012. Potvrdzuje to znenie článku 68 písm. h) nariadenia č. 650/2012. Medzi informácie „[požadované] na účely, na ktoré sa osvedčenie vydáva“ patria okrem iného „informácie o dohode manželov, ktorú zosnulý uzavrel“. Uvedená otázka bezpochyby nepatrí do oblasti pôsobnosti nariadenia č. 650/2012.

114. Po druhé európske osvedčenie o dedičstve by sa stalo značne nepraktickým, ak by sa informácie týkajúce sa otázky dôležitej vo veci dedenia nezaradili do osvedčenia, aj keď v podstate nepatria do tejto oblasti. Osvedčenie by potom totiž neodzrkadľovalo skutočný podiel pozostalého manžela na dedičstve. Spochybnilo by to účinnosť (effet utile) ustanovení, ktorými sa zavádza európske osvedčenie o dedičstve.

115. Po tretie európske osvedčenie o dedičstve by nebolo konkurencieschopné vo vzťahu k vnútroštátnym (národným) osvedčeniam, ktoré sa používajú na podobné účely v členských štátoch, a ktoré v plnom rozsahu odzrkadľujú dedičský podiel pozostalého manžela. Nariadenie č. 650/2012 totiž nestanovuje povinnosť používať európske osvedčenie o dedičstve. Naďalej možno používať vnútroštátne osvedčenia, ktoré sa vydávajú na základe predpisov platných v dotknutom štáte.

116. Vzhľadom na vyššie uvedené argumenty zastávam názor, že dedičský podiel, ktorý pripadá pozostalému manželovi podľa § 1371 ods. 1 BGB, smie byť zaradený do európskeho osvedčenia o dedičstve.

2. O účinkoch zaradenia informácií, ktoré nepatria do oblasti pôsobnosti nariadenia č. 650/2012, do európskeho osvedčenia o dedičstve

117. Skutočnosť, že určitá informácia smie byť zaradená do európskeho osvedčenia o dedičstve, sama osebe ešte neznamená, že táto informácia má všetky vlastnosti, aké majú informácie, ktoré boli zaradené do osvedčenia na základe rozhodného práva určeného podľa kolíznych noriem nariadenia č. 650/2012.

118. V bode 101 vyššie som už poukázal na to, že dôkazný účinok osvedčenia sa vzťahuje iba na skutočnosti, ktoré boli stanovené na základe rozhodného práva určeného podľa harmonizovaných kolíznych noriem nariadenia č. 650/2012.

119. Samotné nariadenie č. 650/2012 nezakazuje zaradiť do osvedčenia skutočnosti, ktoré nemajú účinky uvedené v článku 69 tohto nariadenia. Potvrdzuje to podľa mňa už uvedené odôvodnenie 71 nariadenia č. 650/2012, podľa ktorého „dôkazný účinok osvedčenia by sa nemal vzťahovať na prvky, ktoré nie sú upravené v tomto nariadení".

120. Domnievam sa preto, že do európskeho osvedčenia o dedičstve smú byť zaradené informácie stanovené na základe dedičského štatútu (článok 23), informácie stanovené na základe práva rozhodného pre iné otázky, určeného podľa harmonizovaných kolíznych noriem nariadenia č. 650/2012 (články 24 až 28), a informácie stanovené na základe rozhodného práva určeného podľa vnútroštátnych kolíznych noriem (alebo kolíznych noriem obsiahnutých v iných nástrojoch práva Únie). Do tejto poslednej kategórie patrí – za predpokladu, že nepatrí do dedenia – informácia o dedičskom podiele, ktorý pripadá pozostalému manželovi podľa § 1371 ods. 1 BGB. Na tieto skutočnosti sa však nemôžu vzťahovať účinky vyplývajúce z článku 69 ods. 2 nariadenia č. 650/2012.

3. Povaha informácií o dedičskom podiele, ktorý pripadá pozostalému manželovi podľa § 1371 ods. 1 BGB, v európskom osvedčení o dedičstve

121. Vzniká ešte otázka, aké účinky by malo mať uvedenie informácií o dedičskom podiele pripadajúcom pozostalému manželovi podľa § 1371 ods. 1 BGB v európskom osvedčení o dedičstve. Komisia vo svojich písomných pripomienkach, ako aj na pojednávaní konštatovala, že síce neexistuje výslovný dôvod na to, aby informácie o dedičskom podiele mali účinky stanovené v článku 69 nariadenia č. 650/2012, ale predsa treba zvoliť takéto riešenie a určitým spôsobom rozšíriť účinky tohto ustanovenia na informáciu týkajúcu sa dedičského podielu pripadajúceho pozostalému manželovi podľa § 1371 ods. 1 BGB.

122. V právnej teórii sa zastáva názor, že podiel, ktorý pripadá pozostalému manželovi podľa § 1371 ods. 1 BGB, smie byť zaradený – pokiaľ patrí do oblasti majetkového režimu manželov – do európskeho osvedčenia o dedičstve na informačné účely v rámci „informáci[í] o majetkových právach vyplývajúcich z manželského zväzku" uvedených v článku 68 písm. h) nariadenia č. 650/2012 spolu s poznámkou, na akom základe bola táto skutočnosť stanovená.[32] Podľa iného názoru, na ktorý odkazuje aj vnútroštátny súd v rámci druhej a tretej prejudiciálnej otázky, podiel vyplývajúci z § 1371 ods. 1 BGB musí byť zaradený do osvedčenia o dedičstve ako informácia o „dedičsk[om] podiel[e], ktorý pripadá na každého z dedičov" podľa článku 68 písm. l).[33]

123. Domnievam sa, že bez ohľadu na to, ktoré z ustanovení sa uplatní na zaradenie zvýšeného dedičského podielu do európskeho osvedčenia o dedičstve, musí sa tak stať s výslovnou výhradou, že táto informácia bola určená na základe práva rozhodného pre majetkový režim manželov. V tejto súvislosti nemusí ísť o právo, ktoré bolo určené ako právo rozhodné pre majetkový režim manželov podľa kolíznych noriem členského štátu toho orgánu, ktorému účastník konania predkladá európske osvedčenie o dedičstve vydané v inom členskom štáte. Vyplýva to z neexistencie harmonizovaných kolíznych noriem spoločných pre všetky členské štáty, ktoré určujú právo rozhodné pre majetkový režim manželov.

124. Uvedením výhrady v európskom osvedčení o dedičstve, podľa ktorej dedičský podiel pripadajúci pozostalému manželovi podľa § 1371 ods. 1 BGB podlieha právu rozhodnému pre majetkový režim manželov, sa zároveň obmedzuje možnosť odvolávať sa na domnienku v článku 69 ods. 3 a 4 nariadenia č. 650/2012.

32 IVANC, T., KRALIJĆ, S.: European Certificate of Succession – Was there a need for a European intervention? In: *Anali Pravnog Fakulteta Univerziteta u Zenici*, vyd. 18, 2016, s. 266.

33 STAMATIADIS, D. In: PAMBOUKIS, H.: *EU Succession Regulation No 650/2012: A Commentary*. Oxford, C. H. Beck, Hart Publishing 2017, s. 633.

125. V dôsledku toho navrhujem Súdnemu dvoru, aby v prípade zápornej odpovede na prvú prejudiciálnu otázku odpovedal na druhú a tretiu prejudiciálnu otázku tak, že článok 68 písm. l) a článok 67 ods. 1 nariadenia č. 650/2012 sa majú vykladať v tom zmysle, že dedičský podiel pozostalého manžela, pokiaľ je to časť podielu vyplývajúca zo zvýšenia na základe majetkovoprávnej úpravy, akou je § 1371 ods. 1 BGB, smie byť ako celok zaradený – výlučne na informačné účely – do európskeho osvedčenia o dedičstve.

VI. Návrh

126. Na základe vyššie uvedených úvah navrhujem Súdnemu dvoru, aby na prejudiciálne otázky, ktoré položil Kammergericht Berlin (Vyšší krajinský súd Berlín, Nemecko), odpovedal takto:

Článok 1 ods. 1 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 650/2012 zo 4. júla 2012 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a prijatí a výkone verejných listín v dedičských veciach a o zavedení európskeho osvedčenia o dedičstve sa má v spojení s článkom 1 ods. 2 písm. d) tohto nariadenia vykladať v tom zmysle, že právo rozhodné pre dedičské veci zahŕňa pravidlá, ktoré – podobne ako § 1371 ods. 1 Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) – určujú dedičský podiel pozostalého manžela, a to aj vtedy, ak sa uplatnia iba v prípade existencie určitého majetkového režimu manželov, a dedičský podiel manžela nahrádza vyporiadanie tohto majetkového režimu, ale súčasne výška tohto podielu sa určuje podľa úplne iných zásad, ako sú zásady, ktoré upravujú spôsob vyporiadania tohto majetkového režimu za života manželov.